

K dielu Jána Števčeka

Hana Hrancová (Brno)

K dielu Jána Števčeka. Pri príležitosti nedožitého 85. výročia narodenia literárneho vedca, pedagóga, prekladateľa. Eds. Andrea Bokníková – Peter Darovec. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 169 s. ISBN 978-80-223-3990-2.

V roku 2015 bol vydaný zborník s názvom *K dielu Jána Števčeka*, ktorý okrem príspevkov významných literárnych vedcov obsahuje rozsiahlu výberovú bibliografiu Jána Števčeka, bibliografiu štúdií, článkov, recenzií o ňom a jeho diele a fotografické prílohy. Zborník vzišiel z konferencie organizovanej Katedrou slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty v Bratislave pri príležitosti nedožitého 85. výročia narodenia literárneho vedca, pedagóga a prekladateľa Jána Števčeka, ktorého s Univerzitou Komenského spájalo viac ako štyridsaťročné pôsobenie na tejto katedre, najskôr ako asistent Mikuláša Bakoša a neskôr ako jej vedúci. Konferencia sa konala za účasti veľmi úzkeho okruhu prítomných, vrátane Števčekových dcér, jeho sestry a najbližšej rodiny. Cieľom konferencie nebolo podať ucelený pohľad na vedeckú činnosť tejto osobnosti, ale vyzdvihnúť dopad jeho práce na súčasné vedecké dianie.

Dielo nám ponúka náhľad na niektoré stránky Števčkovej práce a jeho života prostredníctvom 7 štúdií. Príspevok Petra Zajaca sa zameriava na jedno z posledných diel Jána Števčeka *Literárno-historické etudy*, kde sa venuje jeho úvahám o závojach pri pokuse charakterizovať Švantnerove romány, pričom vychádza z metafory *Májinho závoja*, ako ju interpretoval Arthur Schopenhauer. Odhaľuje Števčekov štýl myslenia, v ktorom oproti analytickosti Čepanovho uvažovania uprednostňuje poznávaciu syntézu, čím sa hlási práve k Schopenhauerovi, čo v konečnom dôsledku znamená uprednostnenie sceľovania pred rozdeľovaním. V súvislosti so strhávaním závojev ho Števček v skutočnosti len poodhaľuje, nazrie zaň a potom „cúvne“. Podľa neho opakované odhaľovanie a zahalovanie vyznačuje Števčekov štýl myslenia,

na ktorý Zajac poukazuje cez imaginárny Májin závoj a demonštruje to na príklade Švantnerovho románu *Život bez konca*. Števčekovou špecializáciou na slovenský román sa zaoberá vo svojej štúdií Miloslav Vojtech, ktorý zdôrazňuje chýbajúci dôsledný literárnohistorický kontext v jeho počiatocnom poňatí románu. Snaží sa poukázať na osobitosti a originalitu Števčekovho pokusu o rekonštrukciu dejín slovenského románu a vývin tohto žánru v slovenskej literárnej histórii. Peter Darovec rozoberá jeho postoj k racionalizmu v literatúre, ba dokonca priamo, ako autor hovorí, boj s ním. V texte môžeme vidieť zameranie sa na Števčekovu polemiku s dielom Jonáša Záborského v *Dejinách slovenského románu* a v *Skiciach*. Na príklade diel *Faustiáda*, *Dva dni v Chujave* a *Panslavistický farár* demonštruje jeho názor, že racionalizmus nemôže predstavovať základ, na ktorom je možné vybudovať plnohodnotné dielo, a ani v ňom nevidí spôsob, ktorým sa dá dielo plnohodnotne prečítať (Darovec, s. 31). Samotný Števček použil vo svojej tvorbe tieto diela za názorný príklad umeleckej nedostatočnosti racionalizmu ako základu tvorby literárneho textu. Darovec pri svojom rozbere však poukazuje na to, že Števček v rozsiahlej interpretácii *Faustiády* v *Dejinách slovenského románu* venuje svoju pozornosť racionalizmu len veľmi okrajovo, pričom toto dielo vo svojom základe nepochybne racionalistické je.

O polymúzickosť Jána Števčeka sa zaujíma Andrea Bokníková a vybrala si šesť okruhov v jeho uchopení poézie, ktoré podľa nej priamo súvisia s polymúzickosťou: evokovaný svet, báseň ako klenba, apollinairovský princíp, žánrový obrázok, plenér, zátišie, miniatúra a napokon monumentalizácia buď postavy, alebo detailu. Autorka považuje Števčeka za veľmi dobrého rétora a znalca

literatúry, vnímavého voči výtvarnému umeniu a iným možnostiam prezentácie, než sú slová. Tamara Janecová poukazuje na spojitosť literárno-vedného diela Jána Števčeka s ruskou literatúrou. Nadväzuje na Michaila Bachtina využívaním jeho pojmov vo svojich prácach a na V. Šklovského a B. Tomaševského ako predstaviteľov ruského formalizmu. Števček nepodliehal len vplyvu predstaviteľov ruskej literárnej vedy, ale aj umeleckej literatúry. Autorka poukazuje aj na jeho hľadanie vplyvu ruského realizmu u slovenských autorov, napr. u Martina Kukučína.

Vlastnú osobnú skúsenosť s týmto literárnym vedcom vyjadruje jeho priateľ ešte zo študentských čias, Vladimír Petrík, v štúdiu *Profesor Ján Števček – ako som ho poznal*. Poukazuje na Števčekove osobné a spoločensko-politické pohnútky k výberu jeho ústredných tém tvorby. Autor zobrazuje vzťah Števčeka k lyrizovanej próze a motiváciu vybrať si za ústrednú postavu svojho knižného debutu práve postavu Františka Švantnera. Písať o ňom pozitívne nebolo v tých

časoch (päťdesiate a šesťdesiate roky) jednoduché, keďže lyrizovaná próza bola považovaná za protipól socialistického realizmu, a teda sa vnímala ako úpadková buržoázna tvorba (Petrík, s. 74). Takisto zdôvodňuje jeho štýl písania *Dejín slovenského románu* a argumentuje v prospech zasadenia slovenskej literatúry do európskeho kontextu namiesto literárnohistorického vnímania problematiky.

Vedecké štúdie o Števčekovom diele sú doplnené krátkym príspevkom jeho sestry Ety Spiškovej, ktorá dotvára kompletný obraz osobnosti pripomenutím niekoľkých príbehov z jeho života. Okrem spomienok na mladosť a životných peripetií, ktoré z neho sformovali významnú a silnú osobnosť, zdôrazňuje aj veľkú spätosť s Františkom Švantnerom a jeho prerod postavenia z pozície učiteľa na žiaka. Tento zborník je dôkazom toho, že profesor Ján Števček patril nepochybne medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenskej literárnej vedy a pripomínať si jeho vedeckú činnosť je nesmierne dôležité.

Mgr. Hana Hrancová

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika

450832@mail.muni.cz